

Valaistus

OULUN KESKUSTAVISIO 2026-2040

23.2.2026

OULUN
KESKUSTAVISIO
2026-2040

Sisällys

Tiivistelmä	3	2. Älykäs valo ja valaistuksen uudet teknologiat Oulussa	12
Johdanto	4	3. Paikkasidonnainen valaistus merellisen Oulun elävöittäjänä	13
Valaistuksen visiotyön tavoitteet	5	4. Kuluttamisesta kokemuksiin - erikoisvalaistus ja valotaide	14
Ohjaavat teemat	6	4.1. Esimerkki 'Valoisa elämysreitti'- reittivaihtoehdoista	15
Valaistusvision keskeiset osa-alueet	7	5. Kohti laadullisesti suunniteltua kaupunkivalaistusta	16
1. Pimeys ja valo osana hyvinvointia	8	5.1. Tulevaisuuden kehityssuuntia kaupunki- valaistuksen laatuluokituksille	17
1.1. Kaupunkipimeä - uusi näkökulma valaistussuunnitteluun	8	6. Ranta-alueiden valaistuksen ohjeistus	18
1.2. Häiriövalon hallinta osana kestävästä kaupunkiympäristöstä	9	6.1. Esimerkkinä keskustan rakennettu ranta - kävelypainoitteinen ympäristö	19
1.3. Oulun luonnonvalon mahdollisuudet	11	Ydinviestit ja toimenpiteet tiivistettyinä	20

Tiivistelmä

Valaistuksen visiotyössä on käsitelty Oulun keskustan valaistuksen nykytilaa sekä kehittämisen potentiaalia ja reunaehtoja. Keskeisenä tarkastelun kohteena on ollut Oulun valaistuksen rooli kaupunkikokemuksen, turvallisuuden, pimeyden ja kestävyuden rakentajana sekä valaistuksen kehittäminen kaupunkikuvan ja identiteetin näkökulmasta. Valaistus nähdään kulttuurisena, imagollisena ja elämyksellisenä voimavarana, joka vahvistaa kaupunkikuvaa ja tukee valotaidetta sekä elämyksellisten valoreitien suunnittelua.

Visiolla tavoitellaan turvallista kaupunkiympäristöä, jossa valaistuksen laatu korvaa määrän ja tarpeetonta valoa vähennetään. Kaupunkipimeä on tietoisesti suunniteltua ja luonnonvalo otetaan osaksi kaupungin identiteettiä ja brändiä. Valaistus toteutetaan älykkäinä, ekologisina ja taloudellisesti kestävinä, paikkasidonnaisina ratkaisuin, jotka mukautuvat muuttuviin olosuhteisiin.

Toimenpiteiden ja vastuutahojen osalta visiossa kuvataan valaistuksen keskeiset kehittämistoimet sekä määritellään kaupungin ja kumppaneiden roolit niiden toteuttamisessa.

Valaistuksen visiotyön on tilannut Oulun kaupungin kaupunkiympäristön toimiala. Vision toteutuksesta on vastannut työryhmä, jonka ovat muodostaneet WSP Oy Design studion projektipäällikkö ja valaistussuunnittelija Mia Erlin, valaistussuunnittelija Tuula Koistinen, graafikko Ilari Jounila ja valaistussuunnittelija Paavo Ojapelto.

Työtä ovat ohjanneet Oulun kaupungin Asema-kaava-arkkitehti Eini Vasu, kaavoitusarkkitehti Anni Marttinen, maisema-arkkitehti Veera Saksenaho, sekä Oulun kaupungin rakennuttajainsinöörit Tommi Salo ja Mika Rintelä.

Työ on toteutettu tiiviissä vuorovaikutuksessa Oulun keskustavision 2026–2040 muiden tekniikka-alojen kanssa. Työssä on hyödynnetty vuorovaikutuskonsultin järjestämien työpaikkojen ja kyselyjen tuloksia, ja kaupunkilaisten näkemykset on otettu huomioon visiotyön viimeistelyssä.

Kaikki kuvalähteet WSP Design studio, ellei toisin mainita. Visualisointikuvat tuotettu tekoälyavusteisesti.

Johdanto

Oulu 2040: Kohti vastuullista ja elämyksellistä pimeyden ja valon suunnittelua.

Kaupunkien valaistusympäristön kehittämisessä on käynnissä merkittävä murros. Pelkkä valon lisääminen ei enää riitä luomaan viihtyisyyttä, turvallisuutta tai esteettistä laatua. Yhä enemmän ymmärretään, että pimeyden ja hämäryyden olemassaolo on olennainen osa kaupunkikokemusta, erityisesti pohjoisilla vyöhykkeillä. Oulussa, missä vuodenaikojen vaihtelu tuo omat erityispiirteensä valaistuksen suunnitteluun, avautuu mahdollisuus nousta edelläkävijäksi tasapainoisen ja hyvinvointia tukevan valaistusympäristön kehittäjänä.

Visiossa kokoamme yhteen näkökulmia, joita on noussut esiin Oulun keskustan valaistuksen nykytilaa, erikoisvalaistuksen ja valotaiteen roolia, kaupunkipimeän kokemusta ja häiriövalon hallintaa tarkastelevissa analyysissä. Esille on noussut erityisesti tarve suunnitella valaistuksen lisäksi myös pimeyttä, tarkastella ympäristö- ja terveystekijöitä, kuten valosaasteen vaikutuksia ja valaistuksen ohjattavuutta, suunnitella uusia teknologioita ja osallistavia ratkaisuja, joiden avulla valaistus voi olla tilannekohtaisesti muuntuva ja kokemuksellista, sekä luoda reittejä ja ohjeistuksia, jotka tukevat Oulun identiteettiä valon ja luonnon kaupunkina.

Oulun valaistuksen nykytilaa on tarkasteltu useiden kaupunkikehityksen keskeisten teemojen näkökulmasta. Valaistukseen kytkeytyviä teemoja ovat vehreyden ja luonnon läheisyyden

lisäämisen tuoma hyvinvointi, ekologisuus ja kestävä kehitys, teknologiset innovaatiot ja valaistuksen rooli elämän ja palveluiden tuomisessa meren ja suistojen äärelle. Keskeisiä teemoja ovat myös siirtymä kuluttamisesta kokemuksellisuuteen erikoisvalaistuksen ja valotaiteen keinoin, sekä valaistuksen mahdollisuudet vahvistaa kaupunkiympäristön laatua, esteettisyyttä ja turvallisuutta. Näiden näkökulmien kautta valaistus nähdään osana kokonaisvaltaista, elämyksellistä ja kestävästä kaupunkivisiosta.

Keskeisinä ydinviesteinä nostetaan esiin valaistuksen laadun parantaminen ja tarpeettoman valon vähentäminen. Kaupunkipimeä on suunniteltua ja häiriövalo pidetään hallinnassa. Luonnonvalo ja ranta-alueiden omat valaistusperiaatteet nähdään Oulun identiteettiä ja brändiä vahvistavina tekijöinä. Valaistus on kulttuurinen ja elämyksellinen voimavara. Valaistusratkaisut ovat älykkäitä, ekologisia ja taloudellisesti kestäviä sekä paikkoihin ja olosuhteisiin mukautuvia.

On tärkeää pohtia, miten valaistuksella voidaan vahvistaa asukkaiden hyvinvointia, tukea luonnon monimuotoisuutta ja rakentaa elämyksellistä mutta kestävästä kaupunkiympäristöä. Valaistuksen suunnittelu ei ole vain tekninen kysymys vaan myös esteettinen, ekologinen ja kaupunkilaisten viihtyvyyttä koskeva valinta.

Oulussa luonnonvalo nostetaan osaksi kaupunkibrändiä. Luonnonvalotaide tarjoaa uudenlaisia elämyksiä.

Valaistuksen visiotyön tavoitteet

Erinomainen kaupunkikeskustakokemus

- Laadukas ja tunnistettava pimeän ajan ilme
- Ihmisen mittakaavan huomioiminen valaistuksessa
- Tapahtumallisuuden tukeminen
- Vuodenaikojen ja luonnonvalon huomioiminen
- Häikäisyn minimoiminen
- Lämmin valaistuksellinen kokonaisilme

Haluttava investointikohde

- Laadukas valaistus osana kaupungin pimeän ajan ilmettä
- Turvallisuuden tunteen huomioiminen valaistuksella
- Käynnissä olevien hankkeiden huomioiminen osana valotaidekaupunkia
- Erityyppisten alueiden valaistuksen laadun varmistaminen, esimerkiksi asumispainotteiset ympäristöt

Haluttava yrityksille

- Laadukas ja turvallinen pimeän ajan ympäristö
- Tapahtumien valaistustekninen mahdollistaminen

Urbanismin eli kaupunkielämäntyylin kasvu

- Valotaiteen ja valotapahtumien huomioiminen osana pimeän ajan kaupunkikuvaa
- Merenrantakaupunki brändin vahvistaminen valaistuksellisesti
- Luonnonvalon hyödyntäminen

Vaikuttavat ekologiset teot

- Pimeyden ja hämäryyden huomioiminen osana kaupunkivalaistusta
- Luontoarvojen huomioiminen valaistusohjeistuksissa erityisesti ranta-alueilla
- Häiriövalon hallinta

Kuva: Sanna Krook / Oulun kaupunki

Ohjaavat teemat

Keskustavision 2026-2040 teemat ja niiden huomioiminen

Merellisyys eli elämää ja palveluita meren ja suistojen äärelle, jonne keskusta laajenee

- Ranta-alueille luotava valaistuksen suunnitteluohjeistus auttaa luomaan tunnelmallisen ja paikkasidonnaisen valaistuksen ranta-alueille, joka huomioi erilaiset rantatyytit ja niiden luontoarvot
- "Valoisa reitti" -konsepti käsittää myös ranta-alueita ja niiden aktivointia
- Ranta-alueille luodaan luonnonvalon paikkoja ja kaupunkipimeän alueita, joissa pääsee nauttimaan luonnonvalon ilmiöistä
- Merenrantakaupunki brändin vahvistaminen valaistuksellisesti

Kauneuden, esteettisyyden, siisteyden ja turvallisuuden vaaliminen rakennuksissa ja ympäristössä

- Laatuluokittelu ja suunnitteluohjeet: Kaupunkialue jaetaan laatuluokkiin alueen arkkitehtuurin, identiteetin ja käyttötarkoituksen mukaan, mikä tukee johdonmukaisella ja laadukasta valaistusympäristöä
- Valon laadulla korostetaan arkkitehtuuria, rytmitetään tilaa, tuodaan esiin alueiden erityispiirteitä ja maamerkkejä sekä vahvistetaan paikan identiteettiä
- Valaistuksen vähentäminen, valaistuksen tasaisuuden parantaminen, värilämpötilan tarkastelu ja häikäisyn vähentäminen

Elinvoiman vahvistaminen eli kuluttamisesta kokemuksiin – palveluiden, kaupan ja tapahtumien kehittäminen ja ekosysteemin rakentaminen

- Valotaiteen ja valotapahtumakaupungin brändiä vahvistetaan johdonmukaisella suunnittelulla
- "Valoisa elämysreitti"-konsepti vahvistaa valaistuksen keinoin kaupunki-identiteettiä ja pimeän ajan kokemuksellisuutta
- Luonnonvalotaiteen paikkojen määrittely osana kaupunkikuvaa

Teknologiainnovaatiot osana kaupunkikeskustakokemusta – älykäs infrastruktuuri ja parannettu asiakaskokemus

- Teknologiset innovaatiot osana älykästä kaupunkivalaistusta
- Turvallisuuden tunteen huomioiminen valaistuksella
- Älykkään valaistuksen mahdollisuudet häiriövalon hallinnassa
- Valaistustasojen hallinta käyttötilanteen mukaan, esimerkiksi parkkialueilla ja liikuntapaikoilla

Ekologisuus, kestävä kehitys ja "ikiaikaisuus" rakentamisessa, kuluttamisessa ja liikkumisessa

- Kaupunkipimeän huomioiminen osana valaistussuunnittelu – pimeänä pidettävien alueiden määrittely sekä hämärän valaistuksen alueiden tunnistaminen
- Häiriövalon hallintaan on laadittu toimenpideluettelo, jolla Oulun kaupunki voi olla edelläkävijä häiriövalon hallinnassa

Vihreyden ja luonnon läheisyyden runsaalla lisäämisellä hyvinvointia

- Oulun luonnonvalon nostaminen osaksi kaupunkibrändiä
- Luonnonvaloreitit ja katselupaikat osaksi kaupunkikokemusta
- Ranta-alueiden toimintojen tukeminen valaistuksella ilta-aikaan

Lasten kaupunki – leikkisyys, liikkuminen, oppiminen ja monisukupolvisuus osana kaupunkikeskustaa

- "Valoisa elämysreitti"-konsepti aktivoi asukkaita, miksi ei myös yli sukupolvirajojen
- Valaistuksen laatuluokkien määrittelyssä tulee huomioida leikkipaikkojen valaistusohjeistus
- Tutkimukseen pohjautuva kokeilukulttuuri: uusia valaistusstrategioita kehitetään tutkimuksen ja osallistavien menetelmien kautta (esimerkiksi leikkipaikkojen ja lapsiystävällisten katujen valaistuksen suunnittelussa voidaan osallistaa lapsia)

Kuva: Skyfox Marko Kallio / Oulun kaupunki

Valaistusvision keskeiset osa-alueet

*'Oulu, valon ja luonnon kaupunki.
-Vastuullisen ja ekologisen valaistuskulttuurin mallikaupunki'*

1. Pimeyden huomioiminen osana kaupunkivalaistusta

- Kaupunkipimeä osana valaistussuunnittelua
- Häiriövalon hallinta
- Luonnonvalon mahdollisuudet ja huomioiminen osana kaupungin identiteettiä
- Yliopiston tutkimusten hyödyntäminen

2. Teknologiset innovaatiot osana älykästä kaupunkivalaistusta

- Älykkään valaistuksen mahdollisuudet häiriövalon hallinnassa: Valaistuksen mukautuminen erilaisiin paikkoihin ja ympäristöolosuhteisiin
- Teknologia kaupunki-imagon vahvistaminen älyvalaistuksen keinoin

3. Oulun merellisyytimagon tukeminen tunnelmallisella valaistuksella

- Ranta-alueille laaditaan erillinen valaistussuunnitteluohjeistus
- Kestävien ympäristöarvojen huomioiminen osana valaistusta

4. Kuluttamisesta kokemukseen - erikoisvalaistus ja valotaide

- Oulun brändin vahvistaminen valotaiteen ja valotapahtumien kaupunkina
- Valoisat elämysreitit sekä luonnonvaloreitit

5. Kohti laadullisesti suunniteltua kaupunkivalaistusta

- Paikan identiteetin vahvistaminen valaistuksen avulla
- Vähemmän valoa, enemmän laatua
- Laatuluokkien määrittely erityyppisille kaupunkialueille

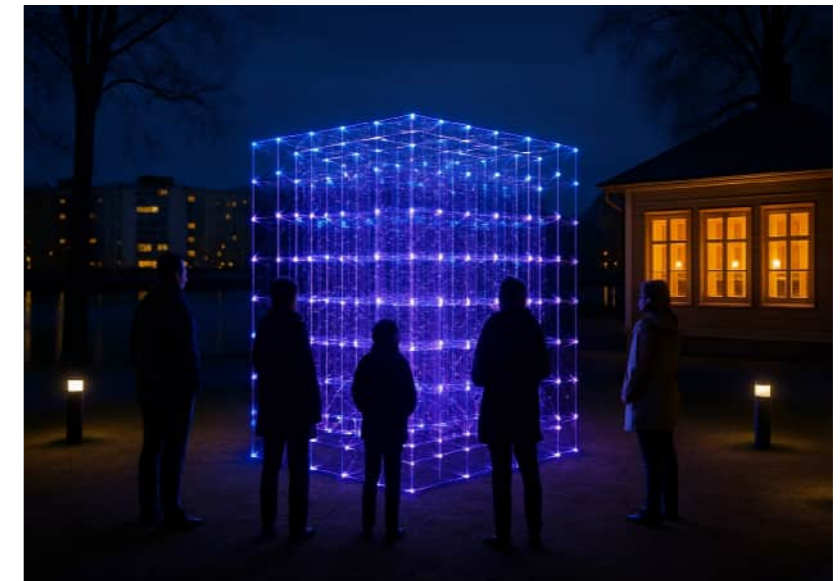
Luonnonvalon virkistysreitit, pimeänä pidettävien alueiden määrittely

Lumipeitteen huomiointi osana valaistustasoa.

Ranta-alueille luodaan valaistusohjeistukset rantatyyppien mukaan.

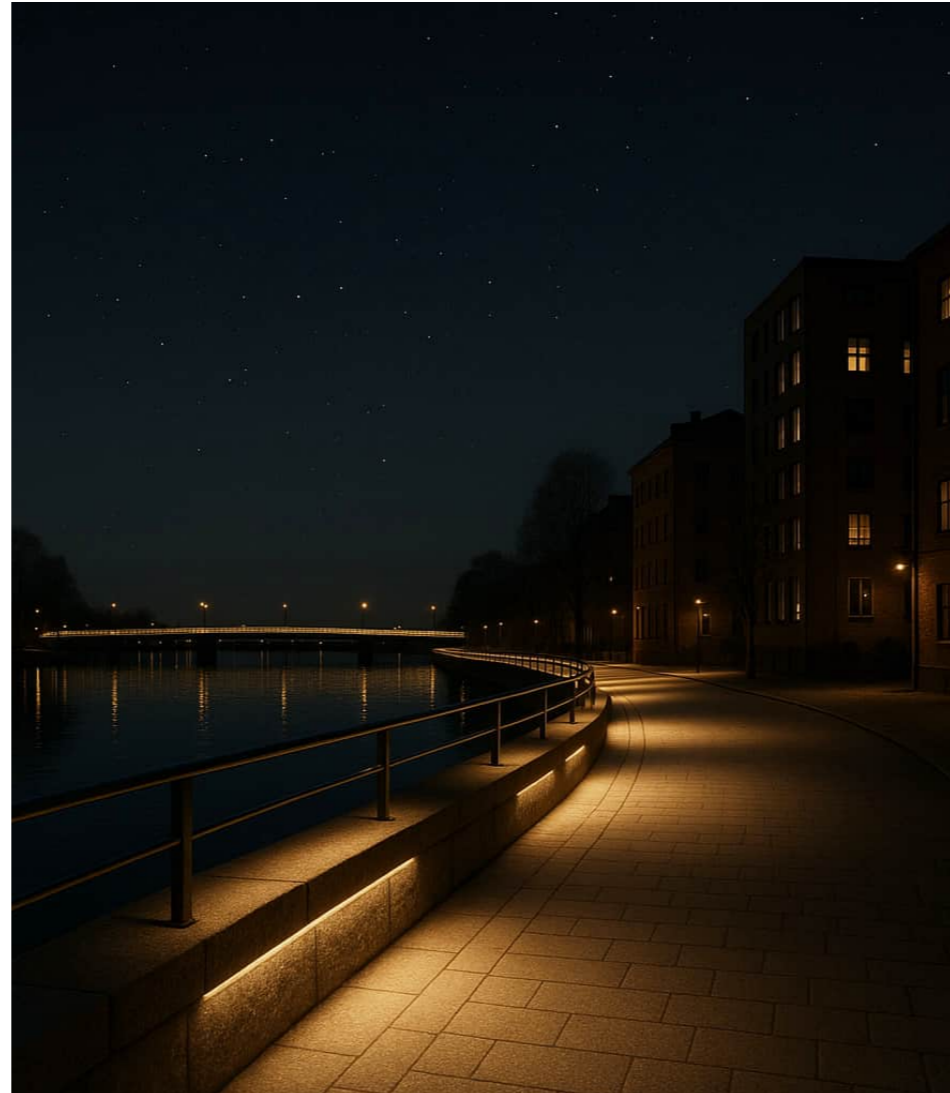
Valotaiteen vahvistaminen osana Oulun brändiä. Valoisat elämysreitit.

1. Pimeys ja valo osana hyvinvointia

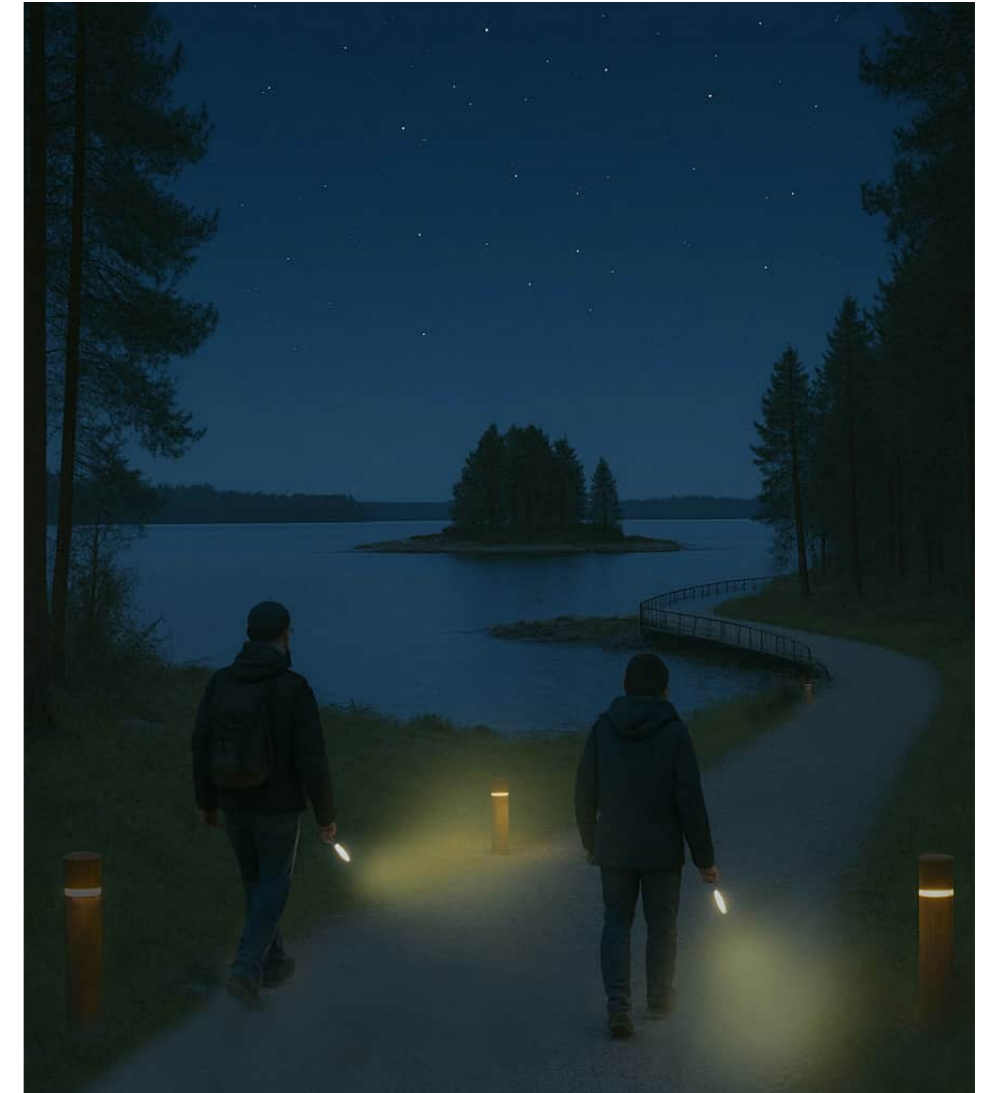
1.1. Kaupunkipimeä – uusi näkökulma valaistussuunnitteluun

Tulevaisuuden kehityssuuntia pimeän suunnitteluun

- Valon ja pimeyden tasapaino otetaan suunnittelun lähtökohdaksi: Pimeys tulee nähdä voimavarana, joka tukee elämyksellisyyttä, rauhoittumista ja yötaivaan kokemista. Kaupunkitilaa jäsennetään hienovarasesti hyödyntäen hämääviä vyöhykkeitä, kontrastimateriaaleja ja heijastavia pintoja keinovalon sijaan.
- Ekologinen ja ihmislähtöinen valaistus: Valaistus tulee suunnitella paikkasidonnaisesti sekä ihmisten että muun eliöstön ehdoilla. Oulu voi profiloitua edelläkävijänä esimerkiksi pölyttäjä- ja lepakkoystävällisten ratkaisujen tutkimuksessa yhteistyössä Oulun yliopiston kanssa.
- Tutkimukseen pohjautuva kokeilukulttuuri: Uusia valaistusstrategioita tulee kehittää tutkimuksen, osallistavien menetelmien ja pilotointien kautta. Hankkeet kuten Turvallinen ja kestävä pimeä (Oulun yliopisto) tuottavat ymmärrystä siitä, miten valaistus voi samanaikaisesti edistää turvallisuutta, ekologisuutta ja hyvinvointia.
- Kaupunkipimeän suunnittelualueet: Suunnitellaan luonnonvaloreitit, joissa pääsee nauttimaan luonnonvalosta kuten tähtitaivaasta, revontulista, auringonnousuista tai-laskuista.

Esimerkki matalan valaistuksen käytöstä ranta-alueella.

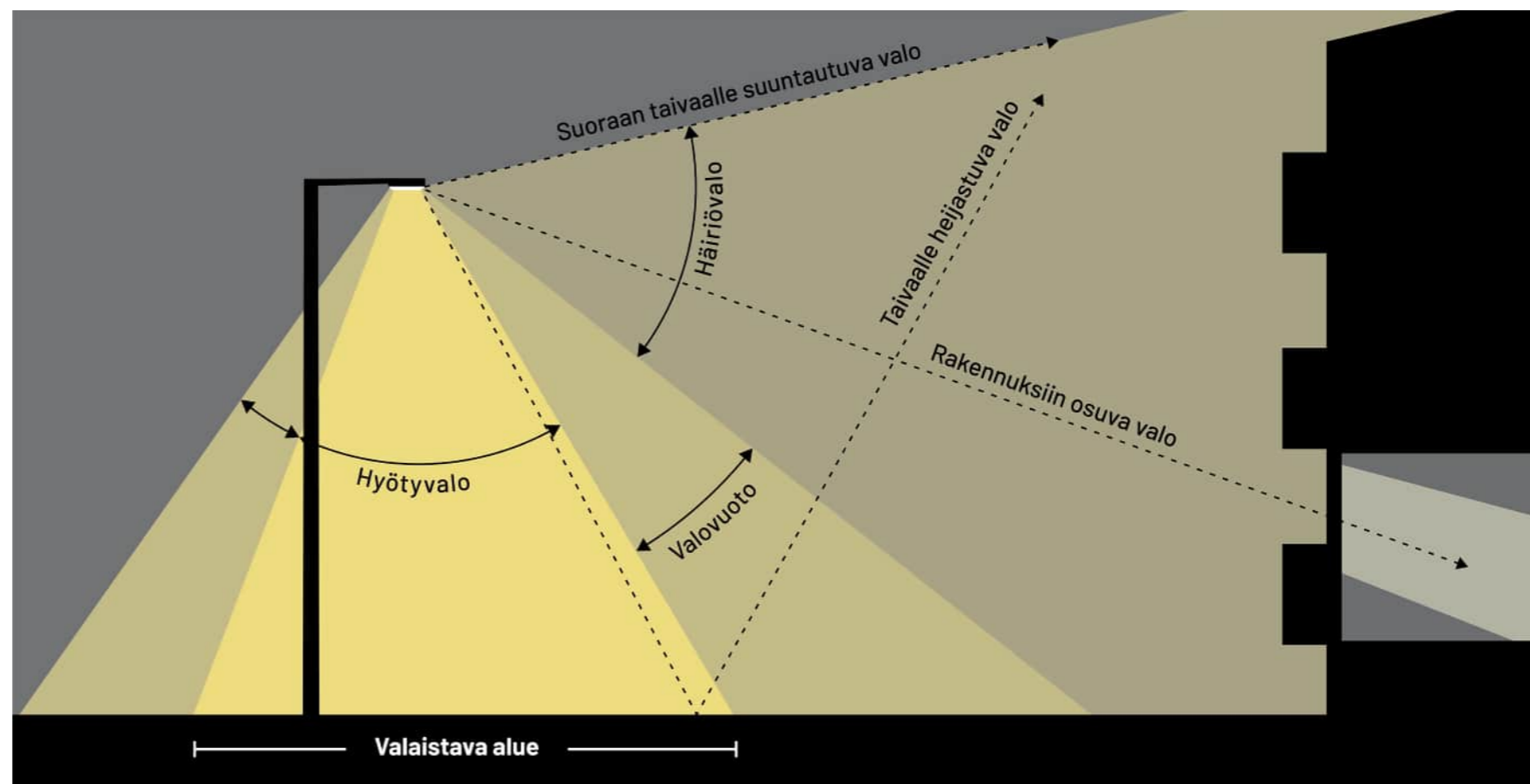

Luonnonvalon ihailupaikka. Virkistysreitti pidetään valaisemattomana, vaikka onkin talvikunnossapidettävä. Reitin näkemistä helpottamaan esimerkiksi puiset pollarit joissa heijastimet.

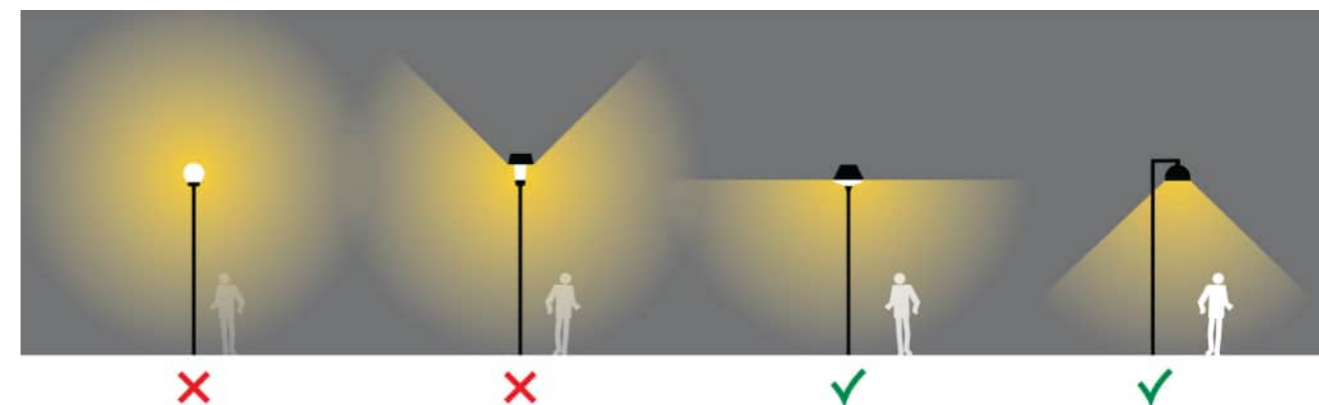
1.2. Häiriövalon hallinta osana kestävästä kaupunkiympäristöstä

Tulevaisuuden kehityssuuntia häiriövalon hallintaan

- Vähentää käytettyä valoa ja parantaa laatua. Valon ja varjon tasapainottaminen. Valaistuksen tasaisuuden parantaminen ja häikäisyn vähentäminen.
- Selkeä vastuu ja ohjeistus: Nimetään valvontavastuullinen taho Oulun kaupungilta, vahvistetaan rakennusvalvonnan ohjeistus ja resursointi, sekä kirjataan tarkemmat valaistusmääräykset kaavoihin ja rakennusjärjestykseen.
- Ohjattavuus ja käytön rajaukset: Sisällytetään valaistuksen ohjattavuus ja yösammutukset normeihin, erityisesti liikuntapaikkojen ja stadionien osalta, energiatehokkuuden ja valosaasteen hallinnan varmistamiseksi.
- Ilmoituskanavat ja läpinäkyvyys: Luodaan asukkaille helppo ilmoitusmenettely häiriövalosta ja selkeä palautekanava, mikä lisää luottamusta ja tukee oikeudenmukaista valvontaa.
- Vastuullisen valaistuksen edelläkävijyys: Oululla on mahdollisuus profiloitua vastuullisen ja ekologisen valaistuskulttuurin mallikaupunkina, jossa hyvinvointi, säädökset ja asukkaiden ääni ohjaavat valaistusta.

Häiriövalo on vaakatason yläpuolelle suuntautuvaa valoa tai valoa, joka aiheuttaa ärtymystä, epämiellyttävyyttä tai vaikeuttaa oleellisen informaation näkemistä suuntauduttuaan valaistavan alueen ulkopuolelle.

Toimenpiteitä valaistuksen suunnitteluohjeisiin

Rakennusjärjestys: Alue- ja kaupunkivalaistuksen suuntaviivat ja ohjeistukset tehdään riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta päästään haluttuun lopputulokseen. Oulun rakennusjärjestyksen valaistusohjeistus on syytä tarkistaa ja päivittää.

Kaavamääräykset: Kaavamääräyksiin voidaan kirjata lauseita, joilla ohjataan alueen valaistusta, sen määrää ja laatua. Esimerkkejä kaavamääräyksiin kirjattavista lauseista:

- "Valo ei saa suuntautua valaisimen horisontaalitason yläpuolelle"
- "Valon määrä ei saa ylittää Oulun kaupungin ulkovalaistuksen suunnitteluohjeen (2019) mukaisia arvoja"
- "Valaistuksen tulee olla himmennettävissä käyttötarkoituksen mukaan"
- "Valaistussuunnitelman tulee laatia valaistusalan ammattilainen"

Oulun kaupungin ulkovalaistuksen suunnitteluohje:

- Jotta voidaan luoda kaupunkipimeän alueita, joissa myös talviaikaan voi nauttia luonnonvalosta, on ulkovalaistusohjeistusta päivitettävä niin, että sallitaan talvikunnossapidettävien reittien valaisemattomuus (Nykyinen ulkovalaistuksen suunnitteluohje 2019, s.5)

Keskusta-alueen suurin häiriövalon aiheuttaja on suunnittelualueen ulkopuolella sijaitseva tehdasalue.

1.3. Oulun luonnonvalon mahdollisuudet

Tulevaisuuden kehityssuuntia luonnonvalon hyödyntämiseksi

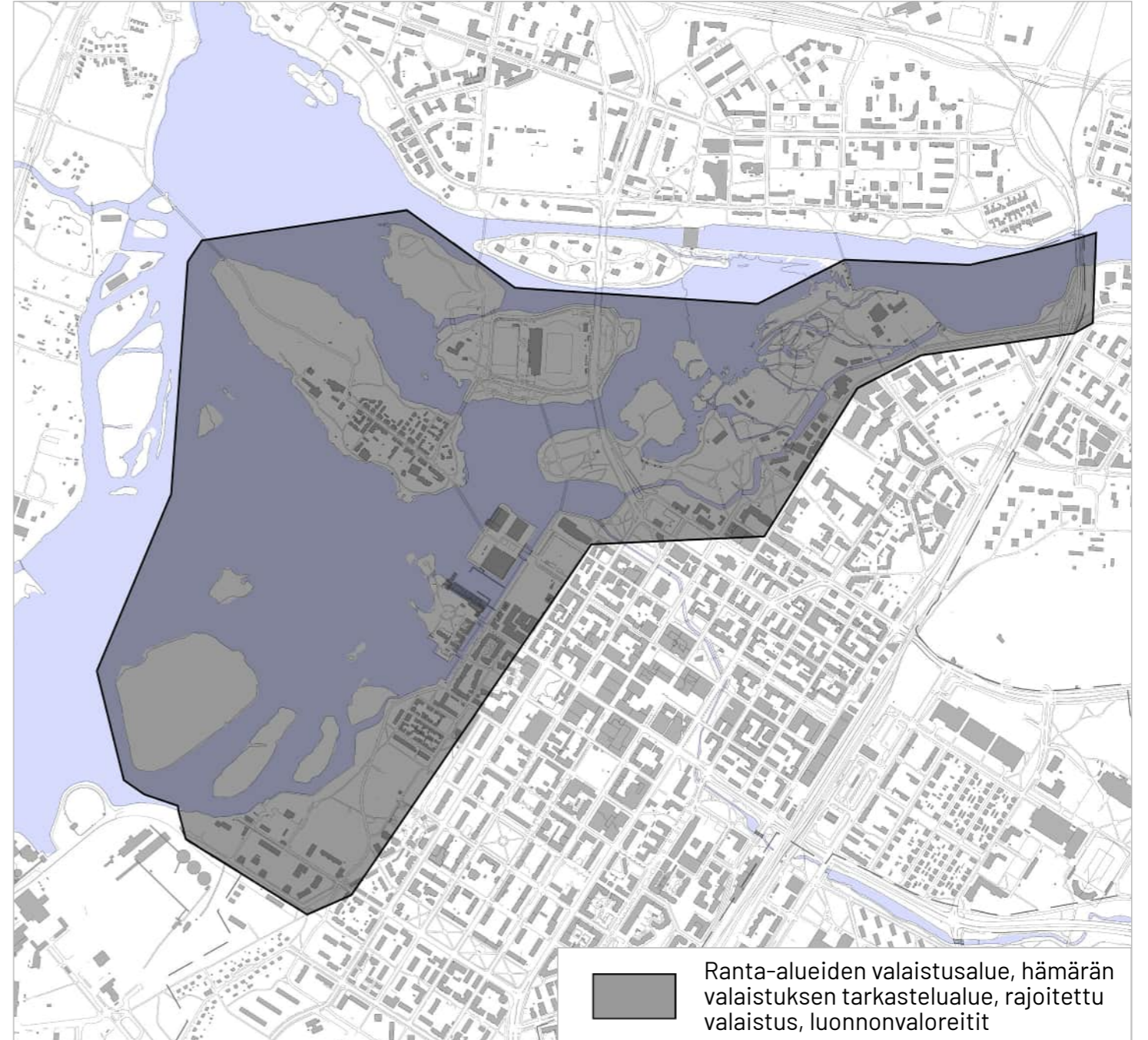
- Luonnonvalo osana kaupunkibrändiä: Pohjoisen pitkät hämärät, matalalta heijastuva aurinko ja vuodenajan vaihtelut luovat ainutlaatuisia valoilmioita, joita vaalitaan ja hyödynnetään suunnittelussa.
- Tilaa luonnonvalolle: Avoimet näkymät, rantavyöhykkeet, näköalapaikat ja heijastavat materiaalit tarjoavat kaupunkilaisille rauhoittumista ja esteettisiä elämyksiä luonnonvalossa. Samalla luonnonvalon näkymiä ja katselupaikkoja vahvistetaan. Tunnistetaan luonnonvaloreitit, joissa pääsee nauttimaan luonnonvalon eri ilmiöistä.
- Valon eri suuntiin suunniteltu arkkitehtuuri ja kaupunkirakenne.
- Luonnonvalo- ja päivänvalotaiteen paikkojen määrittely.
- Pimeänä pidettävien alueiden määrittely: Huomioidaan keinovalolle herkät alueet ja tunnistetaan paikat jotka voidaan säilyttää pimeinä.
- Rajoitetun valon käytön tarkastelualueet: Tunnistetaan rajoitetun käytön alueita, jossa valotasot tulee pitää matalampina, niin sanottuna hämärän valaistuksen alueina. Hämärän valaistuksen tarkastelualueella sijaitsevien julkisten ja kaupallisten rakennusten julkisivuvalaistus tai vilkkaasti liikennöidyt liikennealueet ovat poikkeamia hämärän valaistuksen suosituksista kyseisellä alueella.

Pitkään matalalta paistava aurinko on omaleimainen ilmiö Oulussa talviaikaan

Luodaan valaisemattomia alueita, joissa voi nauttia luonnonvalon eri ilmiöistä

2. Älykäs valo ja valaistuksen uudet teknologiat Oulussa

Tulevaisuuden kehityssuuntia valaistusteknologiassa

- Oulu voi olla suunnannäyttäjä älykkään ja ekologisen valaistuksen kaupunkina, jossa valo ei ole jatkuvasti päällä, vaan syttyy oikeaan aikaan, ohjautuu reaktiivisesti ja vastaa kaupunkilaisten todellisiin tarpeisiin. Näin luodaan tulevaisuuden valaistusta, jossa teknologia, käyttäjälähtöisyys ja elinympäristön laatu muodostavat toimivan kokonaisuuden.
- Älykäs valaistus voi mahdollistaa valaistusluokkien uuden määrittelyn: voiko valaistusluokka nousta tietylle tasolle, kun valaisin tunnistaa käyttäjän ja hänen tarpeensa, esimerkiksi erityisryhmät?
- Lumen määrä osaksi valaistuksen ohjausta: Suomessa lumipeite muuttaa valaistusolosuhteita huomattavasti, mutta tätä ei ole vielä juurikaan huomioitu valaistuksen ohjauksessa. Oulu voi toimia suunnannäyttäjänä ottamalla luminanssimittauksen osaksi valaistusjärjestelmää; valaistustasot säätyisivät automaattisesti lumitilanteen mukaan tai määrätyn ehdoin.
- Valvontakameroiden tms. tekniikan hyödyntäminen älyvalaistuksessa: Yhdistämällä valvontajärjestelmiä ja valaistusta voidaan kehittää alueita, kuten tori, joissa valotaso reagoi esimerkiksi ihmismäärään tai liikkeeseen. Näin valo toimii palveluna silloin kun sitä tarvitaan.
- Dataan pohjautuva valaistuksen suunnittelu ja ohjaus: Reaaliaikainen tai olosuhteisiin perustuva data mahdollistaa ennakoivan valaistuksenhallinnan, joka tukee sekä energiatehokkuutta että ympäristövastuullisuutta.

Valaistustaso, joka säätyy lumitilanteen mukaan.

3. Paikkasidonnainen valaistus merellisen Oulun elävöittäjänä

Tulevaisuuden kehityssuuntia Oulun ranta-alueiden valaistuksessa

- **Ranta-alueille tehtävä oma valaistussuunnitteluohjeistus:** Valaistusta kehitetään alueiden erityisluonteet huomioiden. Tarvitaan suunnitteluperiaatteet, jotka ohjaavat valon määrää, suuntausta, korkeutta ja väriä sekä määrittävät pimeänä säilytettävät vyöhykkeet ja hämärän valaistuksen paikat. Valaistuksessa tunnelman luominen ja paikan identiteetin vahvistaminen nostetaan keskiöön.
- **Ekologisesti herkkien alueiden suojelu:** Keinovalolle herkät lajit (esimerkiksi vesilinnut, yöaktiiviset hyönteiset ja kasvit) on tunnistettava ja alueet kartoitettava. Valaistuksen suuntaus sekä spektri sovitettava ympäristön kantokykyyn. Tärkeä osa ekologista suunnittelua on rajata valo pois vesipinnoilta.
- **Integroitu ja huomaamaton valaistus:** Rantarakenteisiin, kuten muureihin ja julkisivuihin, integroidut valaisimet vähentävät turhaa valoa ja parantavat visuaalista laatua. Näin valo tukee ympäristön estetiikkaa ilman hallitsevuutta.
- **Pyöräilyn pääreittien ja rantareittien valaistus:** Valaistuksen rytmi, valotaso ja ohjattavuus voivat vaihdella reitin luonteen ja käyttöasteen mukaan. Reittejä voidaan jäsentää pehmeillä valolinjoilla, hallitusti korostetuilla siltavalaisuksilla tai luonnonvaloa mukailevalla värilämpötilalla.
- **Vesipeilien huomioiminen suunnittelussa:** Vesi heijastaa valoa voimakkaasti, ja sen vaikutus valaistusympäristöön on arvioitava osana suunnittelua. Oikein kohdennettu ja rajattu valo voi korostaa vesielementin kauneutta ilman häikäisyä tai valosaastetta.
- **Valotaiteen mahdollisuudet elävöittäjänä:** Oulun suistoalueen hämärät ja pimeät vyöhykkeet tarjoavat poikkeuksellisen hyvän ympäristön valotaiteelle. Valotaide voi toimia suunnistamisen apuna, tunnelman luoja ja paikan identiteetin vahvistajana.
- **Luodaan tunnistettavia pimeän ajan paikkoja,** jotka kutsuvat viihtymään ranta-alueilla myös pimeään aikaan. Valaistuksella tuetaan toimintaa, joka mahdollistaa ympärivuotisen nauttimisen merellisyydestä

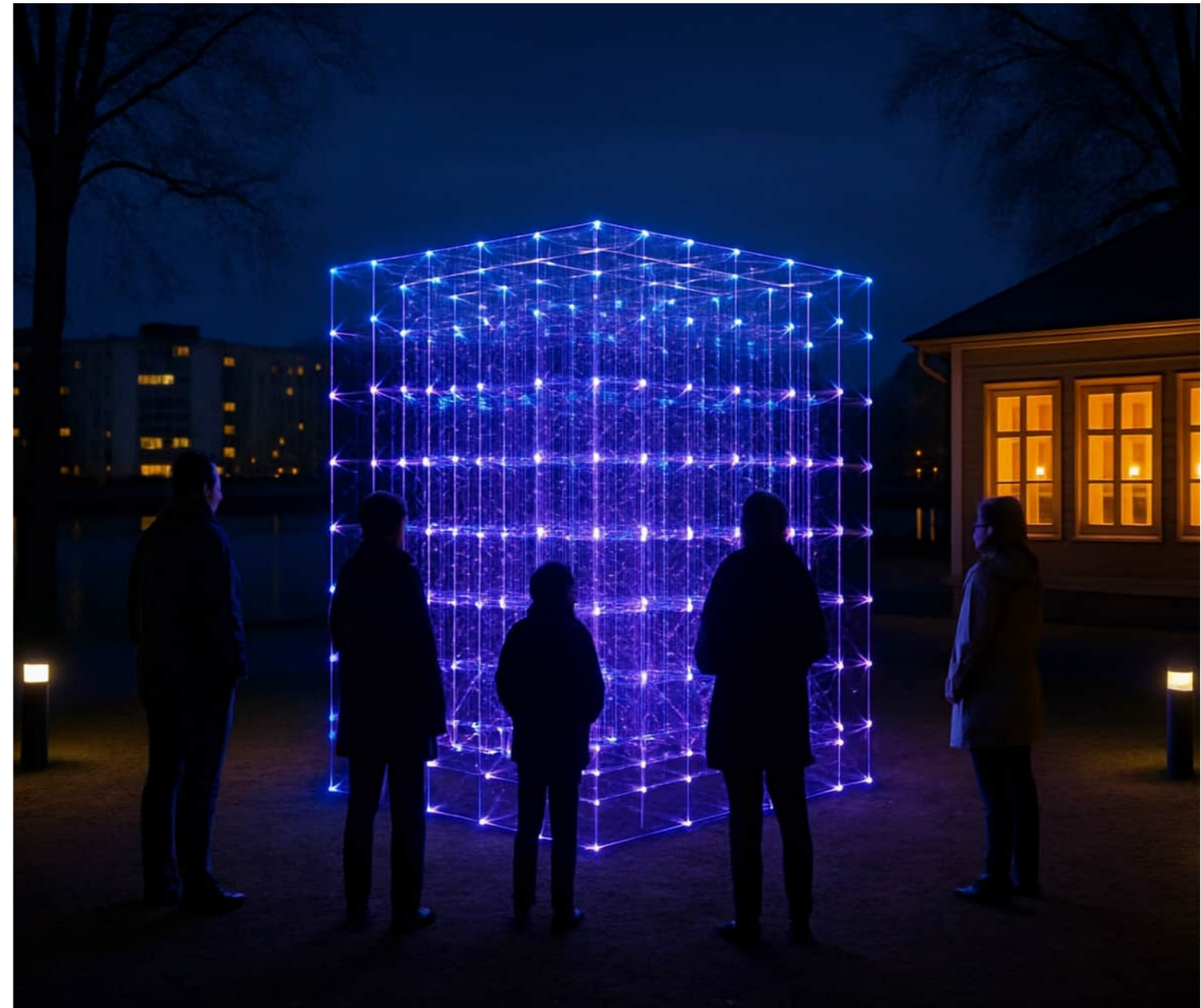

Valaistuksen ei tarvitse aina olla voimakasta, jotta se luo kutsuvan pimeän ajan ilmeen ja mahdollistaa iltajan toiminnan.

4. Kuluttamisesta kokemuksiin - erikoisvalaistus ja valotaide

Tulevaisuuden kehityssuuntia erikoisvalaistuksessa ja valotaiteessa

- Valotaiteen ja valotapahtumakaupungin brändiä tulee vahvistaa entisestään johdonmukaisella suunnittelulla. Tavoitteena yksi pysyvä valoteos vuosittain. Pysyvien teosten sijoitukset tulee miettiä osana laajaa kaupunkikuvallista kokonaisuutta ja elämysreittejä yhteistyössä festivaalitoimijoiden ja kaupungin kanssa.
- Oulun valoisa elämysreitti: Luodaan jatkuva, käveltävä ja koettavissa oleva reitti, joka yhdistää pysyviä valoteoksia, erikoisvalaistusta ja julkisivuvalaistusta. Reitillä vahvistetaan valaistuksen keinoin kaupunki-identiteettiä ja pimeän ajan kokemuksellisuutta sekä hyödyntää Lumo-festivaalin vaikutuksia ja pysyviä toteutuksia pitkäjänteisesti.
- Käynnissä olevien hankkeiden huomioiminen osana valotaidekaupunkia: Useat tulevat rakennuskohteet (esimerkiksi Matkakeskus, Areena, Museo- ja tiedekeskus Tiima) tarjoavat uusia mahdollisuuksia kohde- ja julkisivuvalaistukselle. Julkisivuvalaistuksia voitaisiin tarkastella yhtenä kokonaisuutena myös erityisesti historiallisen keskustan alueella. Tapahtumasähkövarauksia on hyvin tarjolla, mikä tukee väliaikaisia teoksia ja valotapahtumia sekä mahdollistaa myös pysyvät valotaideinstallaatiot.
- Toimenpideohjeistus: Laaditaan kattava päivitetty tilannekuva valaistuista julkisivuista ja taideteoksista, joka toimii reittiopastuksen apuna, elämysvalaistuksen eri vuodenaikojen erityispiirteet huomioiden.

Valoisa elämysreitti vahvistaa Oulua valotaiteen kaupunkina.

4.1. Esimerkki 'Valoisa elämysreitti' - reittivaihtoehtoista

1. Pohjoinen lähtöpiste: "Saaripuutarhan Valopolku"

Luontoympäristöön sopivia, ekologisia, osallistavia ja responsiivisia valoratkaisuja.

- Reitille voitaisiin liittää esimerkiksi interaktiivisia tai sensoriohjattuja teoksia.
- Mahdollisuus myös pysyville valoteoksille vähemmän valaistuilla alueilla.

2. Kaupunginoja – Kirkkokatu – Kauppurienkatu – Torinranta: "Kivijalkojen valopolku"

- Vahvistetaan jo olemassa olevaa valaistuspainopistettä.
- Täydennetään kohteiden välejä kohde- tai reittivalaistuksella.
- Taideteoksilla yhdistetään historiallinen keskusta ja kävelykadut. Olemassa olevat julkiset teokset valaistaan yhtenäisesti.

3. Torinranta – Pakkahuoneenkatu – Suistoalueen reunamat: "Vesipeilin valovirta"

- Mahdollisuus monitaiteellisiin teoksiin (esimerkiksi valo- ja ääniteokset tai monimediaprojisoinnit).
- Vesiaiheiden ja siltojen hyödyntäminen elämyksellisessä valaistuksessa. Näissä ratkaisuissa tulee tarkastella huolellisesti vesipeilin ja valaistuksen yhteensovittaminen sekä valaistuksen tasot ja sävyt.

4. Eteläinen osuus: Hallituskatu – Rautatieaseman ympäristö – Matkakeskus: "Matkaajan virvatulet"

- Tulevien rakennushankkeiden julkisivut osaksi elämysreittiä.
- Matkakeskus voi olla myös "porttina" valoreitille.

5. Itäinen uloke: Museo- ja tiedekeskus Tiima, Ouluhalli, Market- alue ja Areena-alue: "Valofasadit"

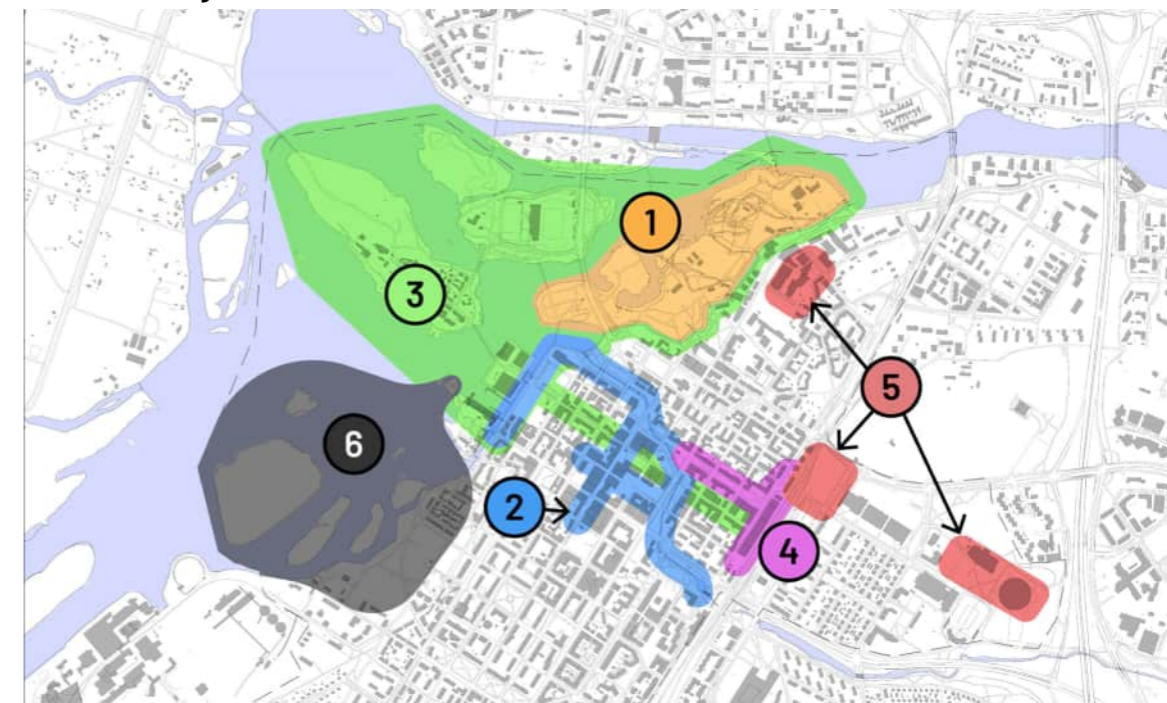
- Näyttävät julkisivut ja erikoisvalaistus.

6. Läntinen reitti – Sonnisaari – Virransaari – Varsasaari – Hevossaari – Elba: "Hiljaisen valon polku"

- Luonnonvalosta ja luonnon valoilmioista nauttimisen alue, luonnonvalotaide.
- Ei keinovalaistusta. Reitti näkyväksi esimerkiksi puupollareilla, joissa heijastin.

Kaikille reiteille laaditaan oma väri- ja materiaalikonsepti. Ehdotettu reittirunko hyödyntää keskustan rakenteita ja luo selkeän rungon taide- ja elämysvalaistuksen kehittämiseksi tulevaisuudessa.

Valoisa elämysreitti-kartta:

Saaristonkadun alikulun valoteos.

5. Kohti laadullisesti suunniteltua kaupunkivalaistusta

- **Esteettisyys, turvallisuus ja kaupunki-identiteetti:** Valon laadulla korostetaan arkkitehtuuria, rytmitetään tilaa, tuodaan esiin alueiden erityispiirteitä ja maamerkkejä sekä vahvistetaan paikan identiteettiä. Samalla lisätään myös turvallisuuden tunnetta.
- **Valaistuksen vähentäminen,** valaistuksen tasaisuuden parantaminen ja häikäisyn vähentäminen. Valaistuksen tulee olla himmentyvä käyttötarkoituksen mukaan.
- **Laatuluokittelu ja suunnitteluohjeet:** Alueille määritellään valaistuslaadun luokat arkkitehtuurin, alueen identiteetin ja käyttötarkoituksen mukaan, mikä tukee johdonmukaista ja laadukasta valaistusympäristöä.
- **Lämpimämpi kaupunkivalaistus:** Valaistuksen väriämpötilan kokonaistarkastelua suositellaan Oulun keskustavision alueelle. Valaistuksen suunnitteluohjetta päivitettäessä tulisi tarkastella valon väriämpötilan vaikutusta pimeän ajan kaupunkikokemukseen. Kylmän valkoisen 4000K sijaan suositellaan valaistuksen päivittämistä lämpimämpään 2800K/ 3000K väriämpötilaan.

Paikan identiteettiä tuodaan esiin maamerkkien ja merkittävien rakennusten julkisivuvalaistuksella keskusta-alueella.

Turhaa valaistusta voidaan vähentää säätämällä valaistustasoa käyttötilanteen mukaan – laskemalla tasoa silloin, kun alueella ei ole toimintaa, ja nostamalla sitä taas käytön aikana esimerkiksi aikaohjauksen tai liiketunnistimien avulla. Esimerkkeinä parkkialueet ja liikuntapaikat.

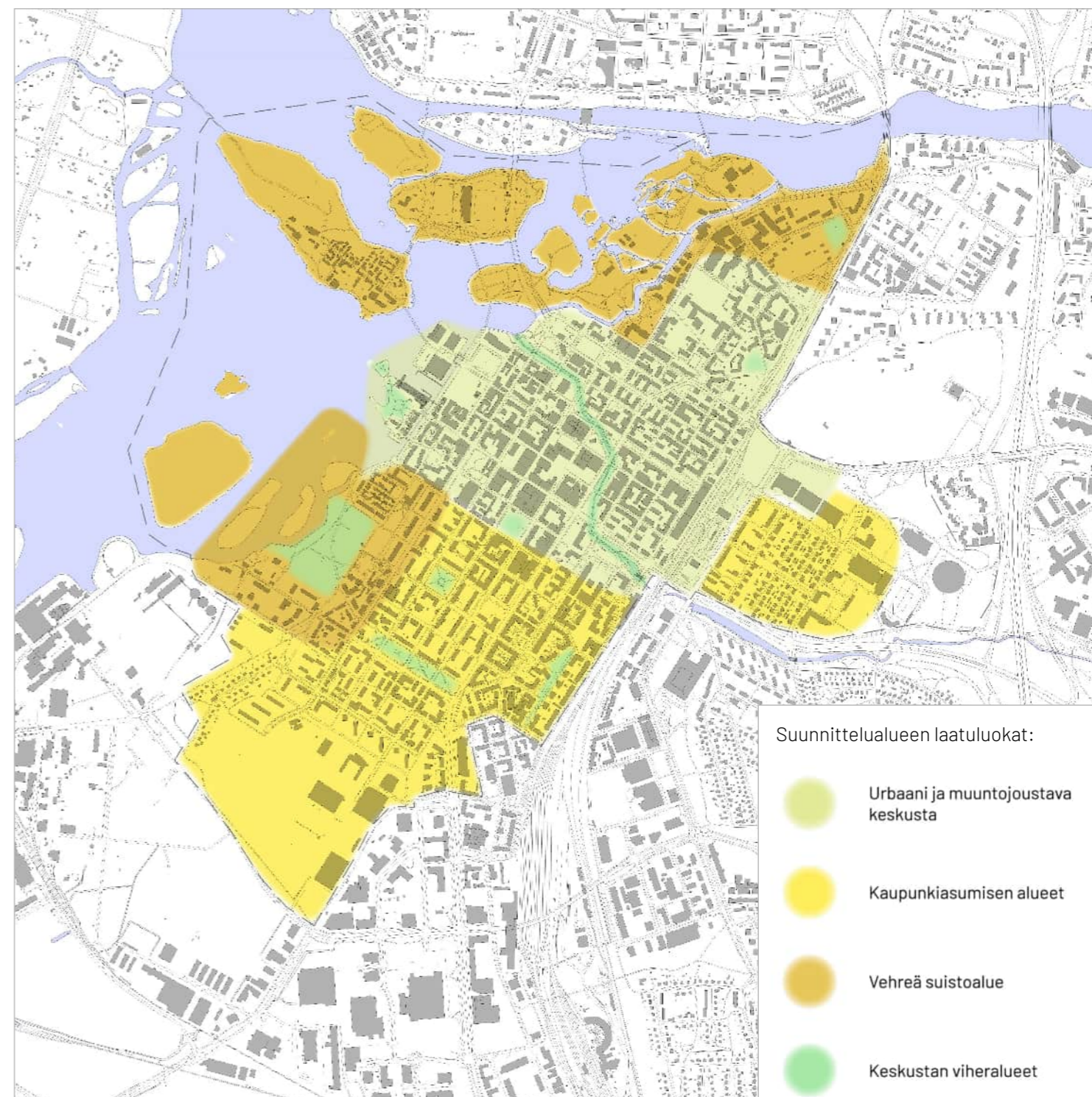

Laatuluokissa yksi osa-alue käsittää kaupunkiasumisen alueet, joille määritellään laadun tavoitteet ja valaistuksen ohjeistukset.

5.1. Tulevaisuuden kehityssuuntia kaupunki- valaistuksen laatuluokituksille

Tulevaisuudessa valaistuksen laatuluokkien rajaukset tulee määrittellä ja tarkastella huolellisesti. Laatuluokkien avulla rakennetaan johdonmukainen, tunnistettava ja laadukas valaistusympäristö, jossa alueiden tyyli, esteettiset periaatteet, käyttötarkoitus ja turvallisuus muodostavat eheän ja pitkäjänteisen kokonaisuuden. Valaistuksen suunnittelua tulee tarkentaa eri alueiden mukaan.

- **Urbaani ja muuntojoustava keskusta**
Urbanissa ja muuntojoustavassa keskustassa valaistuksen suunnittelussa korostuvat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja joustavuus. Valaistus tukee kaupunkikuvan ja arkkitehtuurin esiin tuomista, antaa tilaa erikoisvalaistukselle sekä mahdollistaa torialueiden ja tapahtumatilojen monipuolisen käytön. Keskustan näyteikkunavalaisukselle suositellaan erillistä ohjekirjaa, jossa määritellään valaistuksen periaatteet, mittakaava ja suhde ympäröivään kaupunkitilaan.
- **Kaupunkiasumisen alueet**
Kaupunkiasumisen alueilla valaistuksen pääpaino on turvallisuudessa, selkeydessä ja arjen sujuvuudessa. Valaistuksen tulee tukea liikumista, orientaatiota ja koettua turvallisuutta sekä minimoida häiriövalo asumisen näkökulmasta. Ratkaisuissa korostuvat energiatehokkuus, käyttöohjautuvuus ja valaistuksen oikea mittakaava suhteessa asuinympäristöön.
- **Vehreä suistoalue**
Vehreä suistoalue muodostaa valaistuksellisesti oman erityiskokonaisuutensa. Ranta-alueille ja luontoherkkiin ympäristöihin suositellaan laadittavaksi erillinen valaistusohjeistus, jossa painottuvat tunnelman luominen, maisemallisten arvojen vahvistaminen sekä luonnon herkkyyden huomioiminen. Valaistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota valon suuntaamiseen, valotasojen hillittyyntä käyttöön ja häiriövalon sekä valosaasteen minimointiin.
- **Keskustan viheralueet**
Keskustan viheralueilla valaistus tukee sekä oleskelua että aktiivista käyttöä, kuten liikuntaa ja ulkoilua, samalla säilyttäen alueiden rauhallisen ja luonnonläheisen luonteen. Liikunta- ja urheilun alueiden valaistus suunnitellaan turvallisuutta ja toiminnallisuutta tukeväksi, mutta energiatehokkuuden ja valosaasteen hallinnan periaatteiden mukaisesti, esimerkiksi käyttöaikojen, yösammutusten ja älykkään ohjauksen avulla.

6. Ranta-alueiden valaistuksen ohjeistus

Ranta-alueille laadittava erillinen valaistusohjeistus:

Ranta-alueilla tulee huomioida kunkin alueen ominaispiirteet ja paikan luontoarvot. On tärkeää tarkastella huolella alueen toimintoja ja käyttötarkoitusta. Analyysin pohjalta tunnistetaan ne alueet, jotka voidaan säilyttää pimeinä.

Ranta-alueille tulee laatia oma valaistusohjeistus, jossa huomioidaan maisemalliset arvot, luonnon herkkyyks ja valon suunnan hallinta.

Ranta-alueen ohjeistus suositellaan laajennettavaksi koko kaupungin ranta-alueille. Aluetyypissä huomioidaan myös liikennöintitapa (auto, pyörä, kävely).

Ohjeistuksessa tulee tunnistaa erityyppiset ranta-alueet ja tehdä suunnitteluohje aluetyypeittäin. Näitä voivat olla esimerkiksi:

- Keskustan rakennettu ranta-alue
- Keskustan ulkopuolinen rakennettu ranta-alue
- Luonnontilainen ranta
- Satama-alue
- Alueet, joilla on merkittäviä luontoarvoja

Ranta-alueen ohjeistus tulee laajentaa koko kaupungin ranta-alueille, ei vain keskustavision suunnittelualueelle.

6.1. Esimerkkinä keskustan rakennettu ranta - kävelypainoinen ympäristö

Ranta-aluetyypeittäin määritellään:

- Tavoitteet
- Keinot, joilla tavoitteisiin päästään
- Katu-, alue- ja erikoisvalaistuksen periaatteet ja tekniset määreet.
- Esimerkkikuvia

Esimerkkikuvia Keskustan rakennettu rantavalaistus

Havainnekuva: Arkkitehdit LSV/Tundra

TAVOITTEET

- Näkymien säilyttäminen Oulujoen suistoon
- Häikäisyn ja häiriövalon välttäminen
- Kutsuva pimeän ajan ilme, alueen identiteetin korostaminen
- Mahdollisten luontoarvojen huomioinen? esimerkiksi Lepakkoalue
- Kuuluuko alue osaksi taidevalonreittiä?

KEINOT

- Matala valaistustapa, valaistus integrointeja, ihmisen mittakaava
- Oikean valaisinoptiikan ja valotehon valinta
- Mahdollisten maamerkkien korostaminen (paikan identiteetti)
- Valaistuksen ohjaus, (ei valoa päällä silloin kun sitä ei tarvita esimerkiksi yö tai keinovalolle herkän lajin aktiiviaika)
- Oikean värilämpötilan ja valaistustavan valinta
- Valoa vain sinne missä sitä tarvitaan, vesialueiden huomiointi
- Vesipeilin hallittu ilme
- Määritellään valotaiteen paikka/paikkoja

VALAISTUSPERIAATTEET JA TEKNISET MÄÄREET

- Katu-, alue- ja erikoisvalaistuksen periaatteet ja tekniset määreet
- Valaistustapa
- Valaistuskorkeus
- Värilämpötila
- Maksimi valaistustaso (valaistusluokka/ luksiarvo)
- Valaistuksen ohjaus

Ydinviestit ja toimenpiteet tiivistettyinä

YDINVIESTIT:

1. Oulussa valaistus on kulttuurinen, imagollinen ja elämyksellinen voimavara. Valaistus ei ole vain tekninen ratkaisu, vaan keskeinen kaupunkikokemusta ja mielikuvia rakentava elementti. Kaupunkikuvaa vahvistetaan määrätietoisesti valotaiteen ja elämysreittien kaupunkina.
2. Kaupunkipimeä on tietoisesti suunniteltua: häiriövalo minimoidaan ja luonnonvalo otetaan osaksi kaupungin identiteettiä. Ranta-alueille määritellään omat valaistusperiaatteensa, jotta ne muodostavat selkeän ja yhtenäisen kokonaisuuden. Kaupunkipimeä ja luonnonvalo nostetaan osaksi Oulun brändiä. Oulu on kaupunki, jossa pimeyskin on suunniteltua ja kaunista. Häiriövalon hallinta on keskeinen periaate kaikessa valaistussuunnittelussa.
3. Oulu on turvallinen kaupunkiympäristö, jossa valaistuksen laatu korvaa määrän. Vähemmän valoa, enemmän laatua. Laatu, turvallisuus ja valaistuksellinen identiteetti ovat tärkeämpiä lähtökohtia kuin valaistuksen määrän lisääminen.
4. Oulussa valaistus on älykästä, ekologista ja taloudellisesti kestävää. Se mukautuu erilaisiin paikkoihin sekä muuttuviin olosuhteisiin. Tavoitteena on paikkasidonnainen, älykäs ja ekologinen valaistus, joka on samalla pitkäjänteisesti taloudellista.

EHDOTUKSIA TOIMENPITEISTÄ:

Toimenpiteinä uudistetaan ohjeistuksia, kuten rakennusjärjestystä, kaavamääräyksiä, keskustan valaistuksen yleissuunnitelmaa ja ulkovalaistuksen suunnitteluohjetta. Lisäksi perustetaan häiriövalon valvonnan ja ohjauksen asiantuntijatehtävä. Ranta-alueille laaditaan oma valaistusohjeistus ja toteutetaan valotaide- ja elämysreittikokonaisuus. Samalla vahvistetaan tutkimusyhteistyötä ja käynnistetään pilottihankkeita, joiden avulla ratkaisuja voidaan testata ja kehittää käytännössä.

KESKEISET VASTUUTAHOT:

Oulun kaupunki (kaupunkiympäristöpalvelut + kulttuuripalvelut), rakennusvalvonta, kaavoitus

Rakennuttajat

Älyvalaistus: VTT, Pienet paikalliset toimijat ja teknologiapartnerit

Oulun Tilapalvelut-liikelaitos

OULU

WSP